Beérkezett: 2024. 09. 18. Elfogadva: 2025. 07. 28. Megjelent: 2025. 08. 31.

DOI: 10.21030/anyp.2025.3.10

Kajdi Alexandra

Anyanyelvoktatás Georgiában

Bevezetés

Georgia (vagy ismertebb magyar nevén: Grúzia) a földrajzi-kulturális értelemben vett Európa keleti részén fekszik a Kaukázusban, Délnyugat-Ázsia határán, a Fekete-tenger partján. A kelet-európai országok többségéhez hasonlóan a 20. század döntő részében, 1922-től 1991-ig a Szovjetunió egyik tagállama volt, majd annak felbomlása után elindult az európai integráció útján. Ma már több európai szervezet tagja (például az Európai Tanács, az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet), és 2023 decembere óta az Európai Unió hivatalos tagjelöltje (1). Ezekkel összefüggésben oktatási rendszere hasonlatos más EU-s országokéhoz (például ajánlott óvodai nevelés 3 éves kortól, tankötelezettség 6 éves kortól, Bologna-rendszer a felsőoktatásban), és számos oktatást és nyelvpolitikát érintő törvényének alapja a *Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája* (2). Ugyanakkor történelmi és földrajzi okok miatt jelentős a nem grúz anyanyelvű kisebbség aránya az országban, és ez a tény különleges helyzetet eredményez a közoktatásban és -nevelésben.

Kisebbségek Georgiában

Történelmi áttekintés

A jelenlegi etnikai helyzet megértéséhez érdemes rövid történelmi áttekintést adni (Djibladze–Howe 2024). Georgiáról mint országról már a Kr. e. 1300 körüli időből is származnak adatok (*Kartli* néven, amely elnevezés mindmáig fennmaradt az ország grúz nevében: საქართველო, azaz *Sakartvelo*). Földrajzi elhelyezkedéséből kifolyólag – mivel a Fekete-tenger és a Kaszpi-tenger közötti, Európát és Ázsiát összekötő folyosón fekszik – folyamatosan ki volt téve a nagy birodalmak hódító hadjáratainak: időszámításunk előtti századoktól kezdve rómaiak, perzsák dúlták fel a területét. Ugyanakkor éppen földrajzi fekvése miatt mindig is jelentős kereskedelmi központ volt, ahol már a 6. században dokumentálhatóan 5 nyelvet beszéltek a kartvéli csoportba tartozó, saját ábécével rendelkező grúz nyelven kívül: az örményt, az asszírt, a görögöt, a hébert és a kazárt (törököt) (3). Az egységes grúz királyság megalakulása a Kr. u. 8–9. század környékére tehető, az ország a következő időszakban, a 11–12. században élte virágkorát. Ekkor keletkezett leghíresebb irodalmi alkotásuk, Sota Rusztaveli *Tariel a párducbőrös lovag* című hőseposza is, amelyhez később, a 19. században felkérésre Zichy Mihály készítette el a mű díszkiadásának illusztrációit (ahogyan ezt a mű magyar fordítója, Vikár Béla részletesen leírja az 1917-es kiadás előszavában). A 15. században a mongol és a török, valamint a perzsa hadak inváziójának a hatására a Grúz Királyság a 15. században több államra esett szét, és az egyesítésre 1762-ig kellett várni, amely Oroszország protektorátusaként történt meg. Az évszázadok során az országot és a fővárosát is többször lerombolták, az újjáépítési-visszanépesítési hullámokban jelentős szerepet kaptak a különböző népcsoportok. A grúz nemzeti öntudat ébredése – más európai kultúrákhoz hasonlóan – a 19. századra tehető, a reformerek szlogenje is ez volt: „Szülőföld, nyelv, hit” (Sukhishvili 2017: 28). A folyamat betetőzésének a Grúz Demokratikus Köztársaság időszaka tekinthető, amely az első világháború után, 1918–21-ig tartott (Songhulashvili 2020: 144–147). Az ezt követő Grúz Szovjet Szocialista Köztársaság elrendelte

ugyan az orosz nyelv kötelező oktatását az intézményekben, de fönnmaradhattak a nemzetiségi nyelveken oktató óvodák és iskolák (összefüggésben azzal, hogy Örményország és Azerbajdzsán is a Szovjetunió része volt).

Kisebbségek napjainkban

A jelenkori Grúziában szintén jelentős a nemzetiségek aránya (4). A 2014-es népszámlálás szerint az alábbiak szerint alakult az anyanyelvi eloszlás: 87,7% grúz, 6,2% azeri, 3,9% örmény, 1,24% orosz anyanyelvű – Georgia nyelvpolitikájáról részletesen a CCIIR nevű szervezet, a Center for Civil Integration and Inter-Ethnic Relations 2023-as összefoglalójában olvashatunk (5). A nemzetiségek földrajzi eloszlása nem arányos: 2 régióban is 50% körüli a nem grúz anyanyelvűek aránya: Samtskhe-Javakheti régióban 50%-ban örmény anyanyelvűek élnek, Kvemi Kartli régióban 42% az azeriek aránya (CCIIR 2023: 8, 5). A fővárosban, Tbilisziben is közel a lakosság ötöde (18%-a) nem grúz anyanyelvű (CCIIR 2023: 9, 5). A nem grúz anyanyelvi kompetencia természetesen nem jelenti a grúz nyelv ismeretének teljes hiányát: országos szinten csak a háztartások 5,4%-ra igaz, hogy senki sem beszél grúzul, ám az előbb említett két régióban ez az arány már 28%, illetve 31% (CCIIR 2023: 10–11, 5). Általánosságban elmondható, hogy szinte minden oktatási-nevelési intézményben találni olyan gyermeket, aki nem beszél grúzul, és ez fokozottan igaz egyes régiókra és a főváros bizonyos részeire, amelyeket jobban érint az újabb kori migráció. Ennek során törökök, kínaiak, és – az orosz invázió kezdete óta nagyobb számban – oroszok és ukránok érkeztek. Az anyanyelvoktatással kapcsolatos dokumentumok és törvényi szabályozás több-kevesebb mértékben reflektál erre a színes nyelvi és kulturális helyzetre.

Oktatáspolitika és nyelvhasználat

Irányelvek az (anya)nyelvoktatáshoz

Az Alkotmány 2-es cikkelye alapján (6) az államnyelv a grúz és az oroszok által annektált Abház Autonóm Köztársaságban az abház és a grúz, bár az utóbbit egyre kevesebb oktatási intézmény használja annak ellenére, hogy valószínűsíthetően 40% körüli a grúz nemzetiségűek aránya a területen (csak torzított statisztikák és becslések állnak rendelkezésre; Tabatadze 2018: 135–151). A grúz nyelvnek kiemelt szerepet szánnak az oktatásban, ugyanakkor Georgia 2005-ben implementálta az *Európai Tanács Nemzeti Kisebbségek Védelméről Szóló Keretegyezményét* (7). Ebben a 39 államban (beleértve Magyarországot is) hatályos keretegyezményben szerepel – többek között – az „oktatás elérhetővé tétele mindenki számára és az interkulturális tudás elősegítése", valamint a „kisebbségi nyelvek tanítása, illetve tanítás kisebbségi nyelveken magán- és állami iskolákban egyaránt". Ebből a dokumentumból kiindulva egyaránt várható:

- a grúznak mint államnyelvnek az oktatása mind anyanyelvként, mind második nyelvként a nem grúz anyanyelvűek számára;
- a kisebbségek saját nyelvének az oktatása, valamint az ezen a nyelven folyó nevelés-oktatás;
- a világnyelvek beemelése a közoktatásba;
- a kisebbségek nyelvének beemelése idegen nyelvként a közoktatásba (például grúz anyanyelvűek számára).

Más dokumentumok alapján ez a lista bővül a grúz mint államnyelv erősítésével, az abház mint veszélyeztetett nyelv védelmével és fejlesztésével, a kisebbségi nyelvek és nyelvjárások megőrzésével és a kartvéli nyelvek védelmével (CCIIR 2023: 36, 5). Bár a megfelelőnek vélt nyelvpolitikai alapokat lefektették, gyakorlati megvalósításuk sajnos nem rendszerszintű, sok esetben rugalmatlan szerkezetű és tartalmú (nem igazodik a helyi igényekhez), és ellentmondásokkal terhelt. Például a kisebbségi nyelvhasználat deficit-szemléletmódot követve a legtöbb dokumentumban megoldandó problémaként szerepel, nem pedig értékként (CCIIR 2023:

40–46, 5). A kartvéli nyelveknek (és nyelvjárásoknak) a szerepe, ahol nincs háttérország, teljes mértékben hiányoznak a dokumentumokból, valamint nem esik szó sem az újonnan érkezett bevándorló hátterű gyermekek anyanyelvi oktatásáról, sem az angol–grúz többnyelvű programok kidolgozásáról. Emellett a nemzetiségi oktatási programok is számos kihívással szembesülnek, amelyeknek nem megfelelő kezelése alacsonyabb oktatási színvonalat eredményez a nemzetiségi tannyelvű intézményekben.

Anyanyelvoktatás az óvodai nevelésben

Az óvodai nevelés az anyanyelvi oktatás elsődleges színtere. Georgiában a legtöbb állami óvoda grúz egynyelvű intézmény, ahol a hangsúly a grúz anyanyelvű gyermekek nyelvfejlesztésére esik a szóbeli készségek alapján, természetes környezetben (CCIIR 2023: 54–55, 5). Jellemző, hogy ha csak néhány kisebbséghez tartozó gyermek van a csoportban, akkor az anyanyelvük a hétköznapi óvodai életben egyáltalán nem kap kellő figyelmet, hiszen a cél az, hogy próbáljon meg a gyermek a csoporttársaival és a nevelőkkel is mielőbb és kizárólag grúzul beszélni (CCIIR: 2023: 55, 5). Az országban csak elvétve találni többnyelvű programot kínáló csoportot, ahol a gyermekeknek módjukban áll két, eltérő anyanyelvű pedagógus felügyelete alatt lenniük, akik következetesen más nyelven beszélnek hozzájuk (CCIIR 2023: 55, 5). A vegyes területeken spontán szegregáció figyelhető meg: az óvodák gyakran csak a grúz anyanyelvű gyermekekhez szólnak. A nemzetiségek által sűrűbben lakott területeken az adott kisebbség nyelve az óvoda hivatalos nyelve (például örmény területeken az örmény, azeri területeken az azeri). A nemzetiségi óvodákban alig jelenik meg a grúz mint második nyelv, és ez komoly hátrányt jelent később az iskolában. Ennek okai közé tartozik például:

- az egynyelvű környezet,
- a kisebbségi identitás megőrzésének a vágya, a kisebbségi nyelvek magas presztízse,
- a kisebbségi óvodapedagógusok gyenge grúz nyelvi tudása (például lehetséges más, környező országban óvodapedagógusi diplomát szerezni és azt Georgiában elfogadtatni, így találni örmények lakta területen Örményországban tanult, grúzul nem beszélő nevelőket),
- lehetőség a kisebbségi nyelven folyó iskolai oktatásra,
- a többnyelvű óvodai nevelőket képző egyetemi program hiánya (bár vannak erre vonatkozó tervek).

(Anya)nyelvoktatás az iskolában

A 2023-as adatok szerint Georgiában 2086 állami és 116 magániskola van (CCIIR 2023: 71, 5). A 2022/23-as tanévben 663 ezer diák tanult ezekben a 12 évfolyamos intézményekben. A korábbi felosztásban: az 1–6. osztály alsó tagozatnak; a 7–10. osztály felső tagozatnak; a 10–12. osztály középiskolának minősült. Az intézmények 91%-ában a grúz az oktatás nyelve, 4%-ában az azeri, 3%-ában az orosz (megjegyzendő, hogy ez az arány nőtt az elmúlt években), és 2%-ában az örmény (CCIIR 2023: 72–73, 5). A Nemzeti tanterv szabályozásai egyaránt vonatkoznak az állami és a magániskolákra, ám az utóbbiak nagyobb szabadságot élveznek (például az idegen nyelvek megválasztásának a területén). Általánosságban a cél az, hogy a gyermek államnyelven vagy a lakóhelyéhez legközelebb eső anyanyelvi intézményben tanulhasson.

(Anya)nyelvoktatás grúz anyanyelvűek számára

A grúz tannyelvű állami általános iskolákban minden évfolyamon van grúz nyelv és irodalom elnevezésű tantárgy, amely elsősorban a grúz anyanyelvű diákoknak szól. Az óraszámot tekintve (8):

- 1. és 2. évfolyamon heti 7 órában,
- 3. és 4. évfolyamon heti 6 órában,
- 5. és 12. évfolyam között heti 5 órában.

Ebből az első 4 évfolyamon integráltan tanulják a nyelvet és az irodalmat (írást-olvasást), majd az 5. osztálytól kezdve a tantárgy szétválik irodalomra és nyelvre. A statisztikai adatok alapján magas a tantárgy presztízse: a grúz nyelvet és irodalmat tanító tanárok általában a többi pedagógusnál magasabban képzettek, és nagyobb tapasztalattal rendelkeznek (CCIIR 2023: 87–88, 5). 2011 óta az első idegen nyelv az angol, amely kötelezően megjelenik már első osztálytól kezdve először heti 2, majd 3–8. évfolyamon heti 3, később megint heti 2 órában. Ugyanakkor a folyamatos angoltanulás ellenére sem éri el minden diák nyelvtudása iskolai tanulmányai végére a B2-es szintet, emögött több ok is húzódik a háttérben (Rusieshvili et al 2017: 55–83). Emellett megjegyzendő, hogy a többnyelvűségi kutatások szerint nem szerencsés egyszerre elkezdeni az anyanyelvű írás-olvasás tanulását és az idegen nyelvűét. A második idegen nyelv tanulása az 5. osztályban kezdődik. A kínálat intézményenként változik, a népszerűbb idegen nyelvek a világnyelvek: orosz, német, francia, olasz, spanyol (CCIIR 2023: 97, 5). Érdekes, hogy – az orosz nyelv kivételével – a grúz többségű iskolák tanulói nem tanulhatnak az intézmény falai között más, Georgiában élő nemzetiségek által használt nyelvet (például örményt, azerit), tehát hiába jár az intézménybe nemzetiséghez tartozó, más anyanyelvű gyermek, neki külön az intézmény nem köteles anyanyelvű órákat kínálni. Ezen kívül más kartvéli nyelvet sem tanulhatnak az iskolások (viszont fakultatív alapon egyes intézmények ajánlhatnak például japánt vagy törököt harmadik nyelvként).

1. kép
A grúz ábécé

(Anya)nyelvoktatás nemzetiségek számára

A nemzetiségi tannyelvű iskolákban a grúz anyanyelvűek óraszámaihoz képest eltérnek a számok (8). Míg korábban volt lehetőségük anyanyelvüket heti 10 órában is tanulni, jelenleg a Nemzeti tanterv csupán heti 5 anyanyelvi órát ír elő számukra mind a 12 évfolyamon. Ezzel párhuzamosan nőtt a grúz mint idegen nyelv óraszáma: az első osztálytól kezdve a tankötelezettség végéig heti 5 órában tanulják ezt a tantárgyat (tehát ez a változás egyértelműen az anyanyelvi órák kárára következett be). Mivel a nemzetiségi iskolákban ugyanúgy kötelező az angolt első idegen nyelvként tanulni már az első osztályban is, a gyermekek hatalmas kihívással szembesülnek, amikor egyszerre tanulnak írni-olvasni három, akár eltérő írásrendszert használó nyelven. Fontos lenne először az anyanyelvi oktatást, valamint az írás- és olvasáskészséget megerősíteni (bár ajánlásszinten hangsúlyos az első évben az írásmentesség, ezt az ajánlást nem minden intézményben követik). Ráadásul a 7. osztályban fakultatív alapon elindulhat még egy idegen nyelv oktatása (legfeljebb

heti 2 órában, a nemzetiségi nyelv- és irodalomórák terhére). Ha összevetjük egy grúz anyanyelvű és egy nemzetiségi anyanyelvű diák átlagos heti óraszámát, azt találjuk, hogy utóbbinak – évfolyamtól függően – heti 3-5 órával több szerepel az órarendjében. A nemzetiségi iskolákban tanítók életkora és végzettsége színes képet mutat: míg a grúz mint idegen nyelvet tanító pedagógusokra a fiatal életkor jellemző (CCIIR 2023: 92–93, 5), a nemzetiségi nyelvet és irodalmat tanító pedagógusok száma egyre csökken, az életkoruk is átlagosan magasabb (50%-uk 50 év feletti). Mind a grúz mint idegen nyelv, mind a nemzetiségi nyelv és irodalom tantárgynál előfordul, hogy „helyi", nem pedagógus végzettségű személy tanítja a gyermekeket (CCIIR 2023: 90, 5).

Számos kutatás kimutatta, hogy hagyományosan az egynyelvű, nem grúz tannyelvű iskolák hatékonysága elmarad a grúz tannyelvű intézményekétől (például a tanulók nehezebben jutnak be a grúz nyelvű felsőoktatási képzésekre). Az elmúlt években több program és segédanyag is született arra vonatkozóan, hogy az egynyelvű nemzetiségi iskolák elmozduljanak a többnyelvűség felé, illetve hogy a grúz mint második nyelv hatékonyságát növeljék. 2010 és 2012 között 24, nemzetiségi nyelven oktató általános iskolában vezettek be többnyelvű oktatási programot (Rusieshvili et al 2016: 60–69); 2016-ban született egy program a nem grúz anyanyelvű tanárok grúz nyelvi tudásának a fejlesztésére, valamint a grúz nyelvvel és kultúrával kapcsolatos anyagokat is készítettek orosz, azeri és örmény nyelveken (CCIIR 2023: 69, 5). 2019-ben egy nagyszabású kísérlet indult: 40 választott iskolában vezettek be többnyelvű oktatási programot 240 nem grúz anyanyelvű pedagógussal (Tabatadze 2019). A felülről induló, egységes program keretében például többnyelvű pedagógiai asszisztenseket alkalmaztak, és az első hat évfolyamon hivatalosan használható grúz állami tankönyvek 70%-át lefordították örmény, azeri, illetve orosz nyelvekre (30%-a az adott tankönyveknek grúz nyelvű maradt). Tehát a kiválasztott nemzetiségi iskolákban nem taníthattak tovább a korábbi egynyelvű (például örmény) tankönyvekből, kötelező volt a többnyelvű tankönyveket használni. Bár fel tudott mutatni némi eredményt ez a többnyelvűségi program, összességében nem nevezhető sikeresnek. A visszajelzések alapján a tankönyvfordítások következetlenek voltak; nemcsak a diákok, hanem a nemzetiségi szaktanárok sem értették a grúzra fordított részeket (nem volt meg hozzá a megfelelő szakszókincsük); a szülőket szintén frusztrálta, hogy nem tudtak érdemben segíteni a gyermekeiknek. Ráadásul a program nem reflektált arra az alapvetésre, hogy Georgiában a nemzetiségi tannyelvű oktatási intézmények jellemzően a nemzetiségek által sűrűbben lakott területeken találhatók. Így kezdetektől fogva problémát jelentett, hogy a résztvevők kevés értelmét látták a programnak, hiszen egynyelvű környezetben, alapvetően egynyelvű tanároktól kellett volna a számukra alacsonyabb presztízsű grúz nyelven tanulniuk a tantárgyakat. További kritikaként fogalmazódott meg az oktatáskutatók részéről, hogy a program nem vette figyelembe a helyi igényeket, nem volt mögötte módszertani megalapozottság, és nem fokozatosan vezették be.

A tanulságokat leszűrve 2022-ben kiadtak egy 37 oldalas alapfokú útmutatót a grúz mint idegen nyelv tanításáról (9). Ez a kiadvány az iskolai közösségek számára készült abból a célból, hogy segítsék a grúz mint második nyelv tanítását (és a Nemzeti tanterv erre vonatkozó implementálását). Négy fő kérdés köré szerveződik a dokumentum: Mi a tárgy célja? Milyen források alapján? Milyen módszerekkel és stratégiákkal / hogyan tanítunk? Hogyan értékelünk? A kiadvány évfolyamonként tartalmazza a nyelvi készségek leírását, blokkokban a kimeneti célokat, a fő témákat (például ünnepek, gyerekmesék) és ajánlásokat az értékeléshez. Ez a dokumentum már nagyfokú rugalmasságot és szabadságot biztosít az adott intézmény számára (ezt kell összefésülni a helyi tantervvel), ugyanakkor a részletesség hiánya kihívás elé is állítja az igazgatókat és a helyi munkaközösségeket. A program mérhető eredményeiről néhány év távlatában még nem lehet beszélni.

Személyes tapasztalatok

2024 májusában ösztöndíjasként két hetet töltöttem Tbiliszben. Fogadóintézményem a TSU, az Ivane Javakhishvili Tbilisi Állami Egyetem volt, azon belül is az Oktatástudományi Tanszék. Georgiai tartózkodásom

alatt ellátogattam állami óvodába, állami iskolába, és készítettem több interjút is az egyetemen folyó nemzetiségi és a grúzt mint idegen nyelvet érintő programokról.

A Tbilisziben található 77-es számú, állami óvodába 362 gyermek jár. A mindennapi élet nyelve kizárólag a grúz, annak ellenére, hogy 40% körüli a nemzetiségi hátterű gyermekek aránya (elsősorban örmények és oroszok). Az óvodaigazgató állítása szerint szinte minden szülő és gyermek beszél grúzul valamilyen szinten, így nincsenek kommunikációs vagy kulturális konfliktusok. Körbejárva az intézményben azt tapasztaltam, hogy a kiírások, a dekorációk és a mesekönyvek kizárólag grúz nyelvűek. Részt vettem az óvoda udvarán szervezett ortodox húsvéti ünnepségen is, ahol a műsorszámok (dalok, mondókák) szintén grúz nyelvűek voltak. Kérdésemre azt a feleletet kaptam, hogy ez összhangban áll a szülők kívánságával is.

2. kép
Húsvéti dekoráció

Hasonló helyzettel szembesültem az 55-ös számú általános iskolában is: a 200 gyermek között akadtak olyanok, akik nem grúz anyanyelvűek (ukránok, oroszok, irániak) vagy nyelvfejlesztést igénylő származásnyelvi grúzok, de ez nem reprezentálódott sem a tárgyi környezetben, sem az intézmény programjában. Az igazgatónő kérésemre elmondta, hogy a grúzul nem (jól) beszélő gyermekeket fordítással és egyénre szóló vázlatokkal-feladatlapokkal segítik. Ez természetesen dicséretes, de rámutat arra, amit a szakirodalom is állít: a grúz tannyelvű intézményekben tanuló, nem grúz anyanyelvű gyermekek szinte láthatatlanok az oktatáspolitika számára, boldogulásuk az adott intézménytől függ, ahol viszont kevés központi segítséget kapnak.

A felsőoktatásban, ha a nem grúz anyanyelvű egyetemisták helyzetét nézzük, háromféle lehetőség kínálkozik számukra: az állami egyetemek változó módon kínálnak nekik grúz nyelvórákat; a magánegyetemek többsége szintén kínál intenzív nyelvi kurzusokat; és két állami egyetem egyéves előkészítő programot szervez a számukra. Az előkészítő évről részletesen beszélgettem a CCIIR elnevezésű szervezet (Center for Civil Integration and Inter-Ethnic Relations) projektkoordinátorával. Ez a 2016 óta működő, egy teljes tanévet felölelő program kifejezetten örmény és azeri nyelvet beszélő egyetemistáknak szól, akiket önkéntesek tanítanak, így nemcsak nyelvi, hanem a mindennapi életet érintő segítséget – mentorálást – is tartalmaz. Már több mint 500 hallgatót elért ez a program, és tervezik a kiterjesztését, illetve módosítását is (jelenleg tiszta azeri és tiszta örmény csoportok vannak).

Visszatérő nehézséget jelent a többnyelvű óvodai és iskolai programok bevezetésénél a felkészített és a több nyelven beszélő óvodapedagógusok és tanárok hiánya. A TSU Bölcsészettudományi Karának közreműködésével most zajlik egy olyan, 5 éves egyetemi képzés kidolgozása és akkreditálása, amely a jövendő óvodapedagógusoknak szól, és nagy hangsúlyt kap benne mind az óvodapedagógusok grúz nyelvtudásának a megerősítése, mind felkészítésük a nemzetiségi, a nem grúz anyanyelvű gyermekek oktatására-nevelésére, azaz az interkulturális kompetenciáik erősítése is. A képzéstől – többek között – az államnyelv tudásszintjének a növelését várják a nemzetiségi anyanyelvűek körében.

Zárásként

Georgia Európa egyik távoli országaként kevéssé van jelen a magyar köztudatban, holott történelme és a környező országokétól eltérő nyelve tekintetében igen hasonlít Magyarországra. Mivel más a nemzetiségek aránya és a nyelvi látkép a két országban, oktatási rendszereink eltérő kihívásokkal küzdenek. Ugyanakkor érdemes egymásra odafigyelni és átvenni jó gyakorlatokat mind a többségi társadalom, mind a kisebbségek (anya)nyelvoktatásával kapcsolatban, mivel a modern kori migráció mindkét országot érinti.

A tanulmány a Tempus Közalapítvány és a LEPL International Education Center of Georgia támogatásával született.

Irodalom

Djibladze, Mikhail Leonidovich – Howe, G. Melvyn 2024. Cultural life in Georgia. *Encyclopaedia Britannica*. https://www.britannica.com/place/Georgia/Cultural-life#ref481481 (2024. szeptember 15.)

Rusieshvili, Manana – Petriashvili, Izabella – Gabunia, Kakha 2016. Multilingual strategies for integration of ethnic minorities into society (using the example of Georgia). *International Journal of Multilingual Education* 8: 60–69. https://doi.org/10.22333/ijme.2016.8005

Rusieshvili, Manana – Petriashvili, Izabella – Gabunia, Kakha 2017. The enhancement of state and foreign language teaching to national minorities in Georgia (using the examples of Azeri and Armenian students). *International Journal of Multilingual Education* 9: 55–83. https://doi.org/10.22333/ijme.2017.9007

Rusztaveli, Sota 1917. *Tariel a párducbőrös lovag* (ford.: Vikár Béla). Athenaeum Kiadó. Budapest. https://mek.oszk.hu/15700/15756/15756.htm (2024. szeptember 15.)

Songhulashvili, Nato 2020. Education in the First Republic of Georgia (1918-1921). *Bulletin of the Georgian National Academy of Sciences* 14(1): 144–147. 22_Songhulashvili_History.pdf (science.org.ge) (2024. szeptember 15.)

Sukhishvili, Tamar 2017. The Georgian Language: Threats and Challenges. In: Koutny, Ilona – Stria, Ida (ed.) *Język. Komunikacja. Informacja.* 25–37. https://doi.org/10.14746/jki.2017.12.2

Tabatadze, Shalva 2018. The Problems and Challenges of Mother Tongue Education in Abkhazia. *International Journal of Multilingual Education* 18: 135–151. https://doi.org/10.22333/ijme.2018.110021

Tabatadze, Shalva 2019. Bilingual Educational Policy in Georgia: Can it Benefit the Process of the Integration of Society? *Center for Educational Policy Studies Journal* 9: 61–82. https://doi.org/10.26529/cepsj.660

(1) Az EU bővítése. https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/eu-enlargement_hu (2024. szeptember 16.)

(2) Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája. https://www.coe.int/t/dg4/education/minlang/Brochure/Brochure_hu.pdf (2024. szeptember 16.)

(3) Council of Europe 2016. Minority Language in Georgia. Minority languages in Georgia_EN.pdf (coe.int) (2024. szeptember 10.)

(4) National Statistics Office of Georgia. Demographic and Social Characteristics. https://www.geostat.ge/en/modules/categories/739/demographic-and-social-characteristics (2024. szeptember 16.)

(5) CCIIR (Center for Civil Integration and Inter-Ethnic Relations) 2023. ენობრივი პოლიტიკა საქართველოში: სიტუაციის ანალიზი და კვლევის შედეგები (Nyelvpolitika Grúziában: Helyzetelemzés és kutatási eredmények). cciir.ge/images/ენობრივი_პოლიტიკის_კვლევის_ანგარიში.pdf (2024. augusztus 17.)

(6) საქართველოს კონსტიტუცია (A grúz alkotmány). https://matsne.gov.ge/ka/document/view/30346?publication=36 (2024. szeptember 16.)

(7) Az Európai Tanács Nemzeti Kisebbségek Védelméről Szóló Keretegyezménye. 1680a2c5cd (coe.int) https://rm.coe.int/fcnm-leaflet-hu-version-final/1680a2c5cd (2024. szeptember 8.)

(8) საათობრივი განაწილების ძირითადი პრინციპები (Mintatanterv óraszámokkal). https://mes.gov.ge/uploads/gegmebi/saatobrivi_bade.doc (2024. augusztus 20.)

(9) ქართული ენა არაქართულენოვანი სკოლებისთვის/სექტორებისთვის დაწყებითი საფეხურის გზამკვლევი მესამე თაობის ეროვნული სასწავლო გეგმის მიხედვით (Ajánlás a grúz mint idegen nyelv tanításához). mes.gov.ge/uploads/files/gzamkvlevi/ქართული II დაწყებითი.pdf (2024. augusztus 18.)

Kajdi, Alexandra: First language education in Georgia

Kulcsszók: nyelvpolitika, nyelvi jogok, grúz oktatáspolitika, kisebbségi anyanyelvoktatás, nemzetiségi oktatás

Keywords: language policy, linguistic rights, Georgian education policy, minority first language education, ethnic education

Az írás szerzőjéről

Kajdi Alexandra
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, Magyarország
kajdi.alexandra[kukac]btk.elte.hu
https://orcid.org/0009-0008-3898-9316